

L'ENSENYAMENT DEL PERIODISME ALS ESTATS UNITS

XAVIER SITJÀ I POCH

1. Introducció

Els Estats Units estan immersos en una autèntica revolució dins del camp informatiu. En quatre anys, els mitjans de comunicació han modificat profundament la manera de transmetre els missatges. Els mitjans tradicionals continuen existint, però han de conviure amb la informació generada per ordinador, un nou *electrodomèstic* que arriba al quaranta per cent de les llars nord-americanes, de les quals un setze per cent té mòdems que els permeten de rebre informació per via telefònica. L'accés a la informació per mitjà d'Internet ha fet que 162 diaris i més de 30 revistes nord-americanes també publiquin *on-line*, que les emissores de ràdio de notícies emetin per ordinador i hom preveu que, ben aviat, la televisió també es podrà seguir per aquest mitjà. Per tant, hi comença a haver una gran demanda de periodistes capaços de dominar els nous mitjans, i el lloc on les empreses van a cercar-los és a les escoles de periodisme. Això vol dir que les escoles de periodisme nord-americanes han seguit la tendència dels mitjans i han començat a revisar els plans d'estudi per fer lloc a les noves tecnologies de la informació. Tot això coincideix amb un augment del nombre d'estudiants interessats a cursar estudis de comunicació.

La recerca que presento és el resultat d'una immersió dins del sistema d'educació periodística nord-americana basada en l'anàlisi de tres models diferents: l'escola de periodisme per a graduats de la Universitat de Colúmbia a Nova York, l'escola de periodisme de la Universitat de Missouri a Colúmbia i l'escola de periodisme i de comunicació de masses de la Universitat de Wisconsin a Madison.

He triat els tres models analitzats a causa de les seves peculiaritats i també de la seva història. La de Missouri, fundada el 1908, és l'escola de periodisme més antiga del món, la de Wisconsin es va fundar el 1912, el mateix any que l'escola de Colúmbia. Al marge de la seva antiguitat i del seu simbolisme, aquests centres representen els tres models de formació que es disputen l'ensenyament periodístic als Estats Units.

Les escoles de Missouri i de Wisconsin representen el sistema *undergraduate* que, amb una durada de quatre anys, es pot considerar equiva-

lent a la nostra llicenciatura en periodisme. Colúmbia representa el sistema màster, o de formació especialitzada per a estudiants ja llicenciats, amb una durada de nou mesos. D'altra banda, Colúmbia és l'única que ensenya exclusivament periodisme, ja que Missouri també ensenya publicitat i Wisconsin inclou, a més de periodisme i publicitat, relacions públiques i comunicació de masses.

Tot i que als Estats Units no cal tenir el títol universitari per a fer de periodista, el vuitanta per cent dels nou contractats als diaris i el seixanta-sis per cent a les emissores de ràdio i de televisió són llicenciats o graduats en periodisme, o sigui que han fet algun tipus d'estudis especialitzats, ja sigui *undergraduate* o màster.

La constant que he trobat a les tres escoles universitàries analitzades ha estat el neguit dels professors per a adaptar l'ensenyament a les noves tecnologies emergents, però maldant per no bandejar l'ensenyament de la filosofia periodística i dels valors ètics de la professió que formen part de la cultura de les escoles periodístiques i dels periodistes nord-americans.

En aquest moment de transició que viu l'ensenyament periodístic arreu del món, crec que és essencial observar el camí que prenen tres de les escoles de periodisme més emblemàtiques dels Estats Units. Ho és perquè precisament els Estats Units és el país més avançat i innovador, tant en la forma de transmetre la informació com en la manera de presentar-la, i és on també, en conseqüència, les escoles de periodisme s'apressen més per a posar al dia els plans d'estudi. Però també és essencial observar quin enfocament de la formació adopten aquests tres centres, perquè la llarga tradició periodística nord-americana s'ha forjat en unes escoles de periodisme decidides a preservar l'ensenyament de la substància per damunt de la forma i els valors periodístics permanents més enllà de les tendències temporals.

LIBERAL ARTS, COM A BASE DELS ESTUDIS DE PERIODISME

Les universitats dels Estats Units que imparteixen una llicenciatura en periodisme coincideixen en el fet que els estudiants han de tenir una àmplia i sòlida cultura general. Creuen que per a preparar tècnicament un periodista no caldrien estudis universitaris, ja que aquest en tindria prou amb una breu formació professional. Per això, aquestes escoles centren els estudis en el que anomenen *Liberal Arts*, un concepte que vol dir dotar els estudiants d'una «àmplia visió de filosofia, història, economia, sociologia, política, estadística, matemàtiques, física, llengües, cultures estrangeres, cultures americanes», explica el professor Mike McKean de la Universitat de Missouri a Colúmbia. El procés funciona de la manera següent:

— Els estudiants han de ser admesos primer a un departament (*College of Letters & Sciences* o d'*Arts & Sciences*) en el qual han de fer un nombre de cursos de cultura general obligatoris per a obtenir la llicenciatura.

— A més d'aquests cursos de caire general, els estudiants han d'escollir almenys una especialització acadèmica principal o *major*. Molts estudiants que volen preparar-se per a carreres en mitjans de comunicació escullen dos *majors* (periodisme televisiu i història o periodisme escrit i economia) o un *major* i una especialització secundària o *minor* (periodisme i una altra relacionada amb el camp de les *liberal arts*).

— Les matèries periodístiques representen un vint-i-cinc per cent dels cursos obligatoris per a llicenciar-se. El setanta-cinc per cent de cursos restants donen al llicenciat una extensa base en *letters* o *arts & sciences*.

— Una altra opció per a estudiar periodisme és fer una llicenciatura en qualsevol camp i després fer un màster especialitzat en periodisme.

Mantenir un programa d'estudis basat en *liberal arts* resulta difícil en aquest moment de transició dels mitjans de comunicació. Els professors de periodisme viuen veritables tribulacions, perquè els estudiants ara per ara reclamen una formació periodística d'estil professional, més que no pas una preparació contextual i profunda. Els professors consideren que aquesta formació àmplia hauria de ser més preada que mai a causa de la immediatesa dels mitjans i de l'allau d'informació que arriba al públic. Per això mantenen la formació en *liberal arts*.

ENSENYAR A TENIR PENSAMENT CRÍTIC PER A INTERPRETAR LA REALITAT

Un dels fonaments de la filosofia de l'ensenyament del periodisme als Estats Units consisteix a preparar els estudiants en el concepte del pensament crític (*critical thinking*), una conseqüència de l'educació en *liberal arts*.

Malgrat que hi ha alguns desacords sobre la definició de *pensament crític*, els educadors coincideixen generalment en el fet que aquest concepte inclou la capacitat d'aplicar, analitzar i avaluar informació.

En general, els professors tenen una opinió positiva sobre el valor d'inculcar el pensament crític, però també una sensació de frustració, perquè els estudiants no ho comparteixen. Tots estan d'acord que haurien de repetir als estudiants a posar en qüestió la validesa de les afirmacions dels autors dels llibres de text sobre periodisme, perquè l'escepticisme és una part essencial del pensament crític.

El programa de periodisme de Colúmbia dura nou mesos i va destinat a estudiants que ja hagin fet alguna carrera en *liberal arts*. L'objectiu no és preparar-los únicament per a trobar una feina en el camp periodístic, sinó educar-los perquè puguin fer una carrera brillant i escampin la filosofia de l'escola entre la resta de periodistes.

«El mètode Missouri» és un sistema que combina les classes teòriques amb una experiència pràctica real», diu el professor Byron Scott. L'escola és propietària d'un diari, d'un diari electrònic, d'una estació de televisió comercial, d'una emissora de ràdio pública i de tres revistes. Aquests mitjans funcionen amb criteris econòmics privats i això és possible perquè la ciutat de Colúmbia representa un mercat petit.

Els directius d'aquests mitjans i els que prenen les decisions finals són professors de l'escola de periodisme, però la feina de carrer la fan els estudiants. Els professors combinen les classes teòriques amb les pràctiques i moltes vegades la feina a classe acaba essent publicada o emesa en els mitjans de l'escola.

La recerca i l'ensenyament pràctic en el programa de Wisconsin ha tingut sempre aquesta doble importància. Però cal remarcar que aquest prestigi es basa en el camp de la comunicació de masses on hi ha un grup de professors molt acreditats que es troben entre els capdavanters de la recerca.

L'escola de Wisconsin pretén donar als estudiants una àmplia base cultural a partir de la qual puguin fornir la carrera periodística i els permeti tenir la competència professional necessària per a trobar feina una vegada llicenciats.

2. L'ètica i els valors periodístics a les escoles de periodisme nord-americanes

Les escoles de periodisme dels Estats Units estan molt preocupades per donar als estudiants una àmplia preparació tècnica, però també una sòlida formació moral. Consideren que no n'hi ha prou de saber com cercar la informació, com obtenir-la o com presentar-la, sinó que els futurs periodistes també han de tenir un judici clar sobre les decisions que han de prendre a l'hora d'enfocar o escriure cada informació. Es tracta de fer la feina d'una manera justa i honesta per no perjudicar gratuïtament ni les persones o entitats involucrades en les informacions ni el públic en general.

A l'hora d'ensenyar l'ètica i els valors periodístics, les escoles de periodisme nord-americanes continuen una tradició de més de dos-cents anys que es fonamenta en els principis de la llibertat d'expressió i de premsa cenyits als conceptes següents: explicar la veritat, comportar-se justament, respectar i protegir la independència i la llibertat, actuar humanament i lluitar per conservar els principis que, com la Primera esmena de la Constitució, protegeixen el periodisme i la llibertat d'expressió.

L'ÈTICA I ELS VALORS A L'ESCOLA DE PERIODISME DE LA UNIVERSITAT DE COLUMBIA

El professor de l'escola de periodisme de la Universitat de Colúmbia, Melvin Mencher, considera que els periodistes han de trobar en l'educació un sistema de valors en el qual puguin recolzar la feina, un tipus de moralitat que inclogui les tradicions de l'ofici i els principis d'una societat democràtica. Mencher ho explica així:

S'ha d'ensenyar els estudiants a qüestionar l'autoritat i a exigir proves de totes les afirmacions que algú faci. S'ha d'encoratjar-los a tenir una interpretació pròpia dels esdeveniments, no a conformar-se passivament amb les decisions o les opinions dels poderosos o de les doctrines predominants. S'ha d'ensenyar-los a alliberar-se dels prejudicis o de les conviccions rutinàries. Han d'aprendre que, a més de ser l'aparador de la societat, també en són la consciència. Cap altra disciplina acadèmica proporciona als estudiants aquest deure d'utilitzar els coneixements i les tècniques al servei del benefici públic.

Un dels professors de Colúmbia més implicats en la transmissió als estudiants dels valors ètics i periodístics és James Carey, el qual, defensa que la filosofia de Colúmbia és la filosofia de la democràcia, perquè no hi pot haver periodisme sense democràcia. Carey afirma que:

La filosofia de Colúmbia té els seus orígens a finals del segle passat, quan ja va quedar clar que el periodisme té un paper propi en la democràcia que és el d'oposició oficial, el d'adversari independent de l'Estat.

Una de les persones més reconegudes per la defensa de l'ensenyament dels valors ètics i periodístics als estudiants és la degana de periodisme de Colúmbia, Joan Konner, que defineix amb vehemència la filosofia de l'escola que dirigeix:

Creiem en el periodisme com a servei públic i com a responsabilitat pública [...]. Ensenyem periodisme com el camí per a cercar la veritat [...]. Aquesta escola [Colúmbia] es pren molt seriosament el paper dels periodistes com a educadors de la gent [...]. Els periodistes som la memòria de la societat i el que nosaltres documentem ajudarà a escriure la història més endavant [...].

Per al professor Sig Gissler, Colúmbia és diferent de la majoria d'altres escoles de periodisme simplement perquè no ensenya ni publicitat ni relacions públiques. Segons Gissler, com que imparteixen estrictament periodisme, el curs està orientat socialment, com a servei públic:

Sempre parlo de com servim als lectors i als espectadors, perquè el sentiment que tenim molts dels que ensenyem aquí és que el periodisme no és simplement una feina, sinó que és una mena de missió. Nosaltres proveïm la informació que una societat lliure necessita per a prendre decisions responsables. El valor més important que tenim els periodistes és la credibilitat, que la gent es vulgui creure el que expliquem, que desitgi confiar en nosaltres com a periodistes ètics, íntegres, d'una moral irreprotxable, grans treballadors. Això forma part dels principis que impartim als estudiants.

El professor Carey creu que si les pràctiques estan divorciades del conjunt de valors morals o de propòsits polítics del periodisme, no hi ha cap raó per ensenyar-les a la universitat. Com ell mateix explica, es podrien aprendre a qualsevol escola professional:

A la universitat s'han d'ensenyar pràctiques, però embolcallades manifestament amb un conjunt de valors culturals, objectius polítics i ambicions democràtiques.

L'ÈTICA I ELS VALORS A L'ESCOLA DE PERIODISME DE LA UNIVERSITAT DE MISSOURI

A l'escola de periodisme de Missouri encara mostren orgullosos *The Journalist's Creed* que va escriure el fundador i primer degà del centre, Walter Williams, els anys vint. El credo del periodista és encara el principal signe d'identitat dels professors de Misuri i sintetitza tota la filosofia de l'escola, perquè expressa els drets i les responsabilitats de la professió. Aquest credo defensa el periodisme com a servei públic i qualifica els que el practiquen de servidors públics. També defensa la independència professional i el fet que el periodista només hauria d'escriure la veritat, ser just i fidedigne.

No és estrany que la recerca del professor Roger Gaftke sobre què ha influït més els estudiants durant la seva estada a l'escola, hagi descobert que els principis que més han calat són els valors periodístics i l'ètica. Gaftke ha entrevistat exalumnes de Missouri de totes les edats arreu dels Estats Units sobre els anys que van passar a l'escola de periodisme i la carrera professional que han fet des que en van sortir. Gaftke ha comprovat que quan els pregunta de què van treure més profit de tot el que van estudiar a Missouri, les opinions es podrien resumir en una resposta gairebé generalitzada:

L'educació periodística a Missouri em va donar la formació necessària per a saber en què es basa la professió periodística. Em van ensenyar ètica i em van explicar que calia ser honest amb les fonts i ser honest amb el públic. Em van ensenyar a comportar-me com a periodista i a valorar la importància de produir les notícies, perquè les notícies tenen un important valor públic, fan un servei.

El degà de Missouri, Dean Mills, és partidari d'incrementar l'ensenyament d'ètica. Pensa que al periodista se li presenten diàriament problemes ètics de diferent tipus, en part, perquè els mitjans estan canviant molt de pressa. Mills posa com a exemple els efectes de la televisió sensacionalista sobre el periodisme de qualitat:

Hi ha una pressió comercial cada dia més forta sobre els periodistes, per tant, és molt important que els elevem els valors ètics i professionals. La feina d'una universitat no és simplement ensenyar a fer anar una càmera o saber presentar a les empreses un producte ben empaquetat, sinó educar els estudiants per a ser bons ciutadans.

Fa uns anys els professors de Missouri van decidir que en lloc d'haver-hi un curs d'ètica separat per als llicenciats, el millor seria incloure consideracions ètiques a cada assignatura. Per al professor Byron Scott aquesta és una bona solució, perquè permet remarcar que l'ètica no va separada com un curs, sinó que és un problema pràctic que cada periodista afronta diàriament a la feina.

L'ÈTICA I ELS VALORS A L'ESCOLA DE PERIODISME DE LA UNIVERSITAT DE WISCONSIN

A l'escola de periodisme de Wisconsin donen una importància extraordinària a l'educació ètica i als valors periodístics, ja que enfoquen la carrera formant els estudiants vers la responsabilitat social dels comunicadors de masses. El professor William Blankenburg imparteix una assignatura d'ètica i la justifica explicant que serveix perquè quan els estudiants i els periodistes professionals prenen decisions, han de saber quines de les possibilitats que tenen al davant són moralment millors.

Altres creuen que ensenyar ètica és una qüestió de sentit comú: aprendre a no mentir, a no fer trampes, a no robar i a no permetre que els altres ho facin. El professor Ray Anderson considera que per a un periodista l'ètica és molt important, perquè qualsevol informació incorrecta, qualsevol acusació injusta, pot fer molt de mal als involucrats. Per a Anderson, el primer requisit d'un periodista és ser just, equilibrat i complet:

No valen les exageracions, o l'intent d'usar els diaris com armes per a l'interès personal. S'ha d'ensenyar els estudiants que la veritat és més poderosa

sa que cap altra cosa; que si es vol escriure contra un polític corrupte, simplement s'ha d'explicar la veritat, no cal exagerar, que hi ha prou testimonis de les coses i si els trobes pots escriure el que vulguis.

Anderson també ensenya els estudiants que un bon nom és garantia de futur, que si perjudiquen el seu nom amb exageracions, distorsions, inexactituds o mentides, la seva carrera s'ha acabat.

El que sens dubte afectarà força la formació ètica dels futurs periodistes és l'aparició de les noves tecnologies de la informació. Amb les noves tecnologies, l'assignatura d'ètica encara es fa més convenient. Com justifica el professor Kurt Foss, que ensenya un curs sobre multimèdia a Wisconsin, un periodista no pot estar tranquil ensenyant la pràctica sense entrar en el context de les coses:

En una classe de periodisme has d'ensenyar les implicacions de la tecnologia, a més de les aplicacions. Amb l'ordinador és molt fàcil de manipular les fotografies. Ara pots afegir o treure imatges d'una foto i és més fàcil de crear mentides visuals. Cal ser fidel a la realitat, perquè amb l'ordinador, les possibilitats d'alterar les imatges i d'enganyar són increïbles.

La insistència de l'escola de periodisme de Wisconsin d'ensenyar la responsabilitat social dels comunicadors de masses a diferents assignatures fa que no tinguin una assignatura d'ètica obligatòria, encara que en facin una d'optativa específica destinada a discutir casos de comportament dels periodistes professionals a la feina diària.

RESULTATS PARCIALS

A l'hora d'abordar la preparació ètica i filosòfica dels estudiants de periodisme, tots tres centres creuen que cal escampar a bastament aquests principis a través de totes les assignatures. Aquest és el factor que provoca que les assignatures específicament dedicades a ensenyar ètica o valors periodístics siguin mínimes o, com en el cas de Missouri, inexistents. Tots els professors de periodisme entrevistats coincideixen a dir que un estudiant de periodisme ha de sortir preparat per a prendre decisions ètiques i que la formació universitària li servirà per a sortir-se'n millor quan hagi de pensar de pressa per a prendre una decisió a la feina real. En aquest sentit, no hi ha diferències entre els professors que donen assignatures conceptuals o pràctiques. Tots se senten compromesos a ensenyar dins d'un context social, perquè diuen que és impossible instruir sobre com fer funcionar una eina si alhora no s'ensenya a conèixer les conseqüències personals i socials que pot provocar una informació.

Els professors dels tres centres també coincideixen en què l'ètica i els valors periodístics tindran encara més importància en el futur a causa de la facilitat de manipulació que permeten les noves tecnologies. Per això, quan les tres escoles discuteixen sobre la revisió del pla d'estudis, totes creuen que l'ètica haurà de ser una assignatura encara més important, sobretot per a aquells que, com Missouri, no la imparteixen com una assignatura conceptual específica. Encara més, a Missouri fins i tot es plantegen de fer una assignatura obligatòria de final de carrera que abordi en profunditat tota la problemàtica de l'ètica periodística.

Malgrat que els professors de tots tres centres analitzats fan una defensa aferrissada de la importància de transmetre als estudiants els conceptes fonamentals de l'ètica i dels valors periodístics, a l'hora de la veritat, aquesta importància que manifesten no es veu reflectida en els crèdits corresponents del pla d'estudis. El tractament que donen a l'ètica i als valors periodístics cada una de les escoles de periodisme analitzades en aquesta recerca és diferent. Trobem tres posicions que reflecteixen el tarannà de la majoria d'escoles dels Estats Units que hem explicat en començar aquest capítol: la de Colúmbia que hi dedica una assignatura obligatòria, la de Missouri que no n'imparteix cap curs específic i la de Wisconsin que en té una d'optativa.

Els resultats parcials d'aquesta anàlisi ens indiquen que tots tres centres defensen la importància de la preparació ètica i moral dels futurs periodistes, malgrat que això no es reflecteixi necessàriament ni en el nombre d'assignatures ni en el de crèdits. Això és així, perquè aquestes escoles s'inscriuen en la tradició i en el convenciment que l'ètica i els valors periodístics s'han de disseminar indiscriminadament a través de totes les assignatures i al llarg de la carrera.

Aquesta manera tan diferent d'enfocar els estudis d'ètica a cada centre analitzat, es manifesta en el debat general entre els professors de periodisme dels Estats Units sobre com hauria de ser aquest ensenyament específic en la carrera periodística. Ara hi ha dos models, un consisteix a ensenyar ètica i valors a pràcticament totes les assignatures i l'altre a fer-ne un curs separat que en tracta directament.

Només Colúmbia imparteix específicament una assignatura d'ètica obligatòria, encara que totes tres escoles n'ensenyen en situacions pràctiques. Com argumenta el professor d'ètica del Poynter Institute de Saint Petersburg, Robert Steele, caldria que totes les escoles de periodisme tinguessin un curs específic i teòric sobre ètica i valors i, alhora, n'escampessin l'ensenyament a la resta d'assignatures, sobretot les pràctiques.

3. La importància d'ensenyar a escriure a les escoles de periodisme nord-americanes

El periodista i exprofessor de diferents universitats nord-americanes, a més d'especialista en redacció per a la premsa, Jack Hart, es queixa de la importància sobredimensionada que molts professors donen a la tecnologia. Hart considera que l'aprenentatge de les noves tecnologies és important i que canviarà la manera de treballar dels periodistes, però que això no és una excusa per a abandonar l'interès per les tradicionals assignatures de redacció. L'autor considera que per molt que canviïn les eines de treball, la redacció continuarà essent el cor de la informació i assegura que la cosa més important que encara pot oferir una escola de periodisme és ensenyar a escriure.

Però la manca del correcte ensenyament de redacció que reclamen els directors de mitjans també ha estat, en part, motivada per la reducció de pressupostos que pateixen moltes universitats. Jim Buckalew, professor de la Universitat de San Diego, ho relaciona amb el cost de l'ensenyament universitari de periodisme que demana un professor per una mitjana de quinze alumnes, mentre que altres carreres poden fer-se amb un sol professor que expliqui lliçons teòriques a centenars d'estudiants alhora. «Aquesta menor importància que donen algunes escoles de periodisme a la redacció és deguda també a la manca d'interès dels estudiants que la contemplen com una disciplina estranya, completament embadalits pel domini de la tecnologia», pensa el professor de la Universitat de San Diego, Lee Brown.

L'APRENTATGE DE LA REDACCIÓ PERIODÍSTICA A L'ESCOLA DE PERIODISME COLUMBIA

A l'escola de Colúmbia, dediquen un vuitanta-cinc per cent dels estudis de periodisme a aprendre a escriure, fent pràctiques de redacció al carrer. «Escriure és la base del periodisme, la resta són elements decoratius», afirma el professor Sig Gissler.

Tal com diu el professor Gissler, el que realment val és la qualitat de la informació que després ha de transmetre el periodista d'una manera intel·ligent perquè tothom l'entengui.

Tanmateix, per al professor Wayne Svoboda, el problema a l'hora d'ensenyar a escriure és que els estudiants arriben a la universitat amb poca preparació sobre els coneixements bàsics de la llengua: «No saben prou gramàtica, no puntuen bé, sembla que a les frases els falti el sentit del ritme».

La solució que planteja Svoboda consisteix a ensenyar més redacció per a compensar la manca de preparació que haurien d'haver rebut a l'escola i a l'institut.

L'APRENENTATGE DE LA REDACCIÓ PERIODÍSTICA A L'ESCOLA DE PERIODISME DE LA UNIVERSITAT DE MISSOURI

La característica més important de la manera d'aprendre a escriure de Missouri és que els estudiants combinen les classes teòriques de redacció amb l'estada en un dels mitjans professionals de la universitat. Aquests mitjans són dirigits pels mateixos professors de l'escola que imparteixen les classes teòriques sobre reportar i escriure. Les pràctiques es fan al diari *Columbia Missourian*, a la televisió KOMU, a la ràdio KBIA i al *Digital Missourian*.

Els estudiants dediquen vint hores setmanals a la redacció durant setze setmanes, això en una sola assignatura, és a dir, tres-centes vint hores per semestre en una sola matèria. A més, fan quatre assignatures més per semestre. El diari es publica sis dies per setmana i la majoria de reporters són a la redacció almenys quatre dies per setmana. El director del *Columbia Missourian*, George Kennedy sentència: «Aquesta és la part central del nostre pla d'estudi i ha funcionat des del 1908. Això és el que fa diferent aquesta escola de la resta».

George Kennedy diu que no hi ha substitutiu per una redacció clara i atractiva i que la paraula escrita continua essent el fonament de la comunicació seriosa. Segons Kennedy, perquè el periodisme i també la democràcia reïxin, cal que els periodistes millorin la qualitat de la redacció:

Hem de trobar maneres d'atreure gent que ara no són consumidors de notícies i que no estan realment interessats en els afers col·lectius i en la vida política. Si no fem tot això, el futur dels diaris no serà gaire prometedor i el futur de la democràcia tampoc. És una gran responsabilitat que tenim avui als Estats Units i als països democràtics, tant els professors com els estudiants de periodisme.

L'APRENENTATGE DE LA REDACCIÓ PERIODÍSTICA A L'ESCOLA DE PERIODISME DE LA UNIVERSITAT DE WISCONSIN

El cap del departament de redacció de l'escola de periodisme i de comunicació de masses de la Universitat de Wisconsin a Madison, William Blankenburg, és eloqüent sobre les tècniques periodístiques:

Les dues habilitats fonamentals d'un periodista són saber aconseguir la informació i explicar-la. Per això, escriure és la part fonamental de la transmissió de la informació. Fins i tot, encara que sembli diferent en el cas de la fotografia o la televisió, la realitat és que la imatge va sempre acompanyada de paraules.¹

El fet que escriure sigui fonamental en la comunicació de masses, fa que hi hagi assignatures de redacció escampades al llarg de totes les fases de la carrera periodística. Tradicionalment, les assignatures elementals de redacció es basen en aprendre a cercar informació i en escriure per a un diari, amb una introducció sobre les diferències d'escriure per a audiovisuals en relació amb la premsa. «D'escriure, mai no se n'aprèn prou», es queixa el professor James Hoyt que creu que aquest dèficit encara s'agreuja més amb ràdio i en televisió:

En el curs de televisió hi ha massa matèria: filmar, editar, actuar. Hi ha tants elements que l'escriure queda en segon terme. Poden passar-se tres dies preparant una història i només haver dedicat una hora a redactar-la. Una de les tasques principals d'un professor de redacció és convèncer els estudiants que escriure és una feina fonamental per a ser periodista. I molts no se n'adonen!

COMPARACIÓ DE LES ASSIGNATURES

L'escola que dedica més atenció a les assignatures de redacció és a Colúmbia. Les classes pràctiques dedicades a ensenyar a escriure representen un setanta-vuit per cent del total.

A Colúmbia, els estudiants fan una immersió en redacció des que hi entren. El primer semestre combinen l'assistència a una classe on aprenen els principis bàsics de cercar la informació i a escriure-la, amb una altra que els comença a especialitzar sobre una àrea específica d'interès informatiu. El segon semestre fan pràctiques en un taller durant setze setmanes on simulen la feina periodística real. Mentrestant, continuen aprenent sobre la seva àrea d'interès específic en un curs encara més especialitzat.

Així, un estudiant de Colúmbia acaba el màster amb amplis coneixements d'un mitjà de comunicació concret, però també, sabent escriure sobre una especialització temàtica que pot anar des de la política internacional a la cibernètica. A més, té l'oportunitat de cursar assignatures optatives de redacció que li permetin millorar l'estil personal o aprendre a escriure històries en profunditat.

A l'escola de Missouri també donen molta importància a ensenyar a es-

1. Entrevista amb William Blankenburg feta el 18 de maig de 1996 a la Universitat de Wisconsin a Madison.

criure, el cinquanta-quatre per cent, encara que la proporció resulta considerablement més baixa que a Colúmbia. Tanmateix, aquesta relació varia segons l'especialització, de manera que un alumne de premsa fa un seixanta-quatre per cent de les assignatures relacionades directament amb la redacció periodística, un de revista en fa un cinquanta-quatre per cent i un de ràdio i televisió només el quaranta-cinc per cent.

El cas de Wisconsin és ben diferent, atès que els alumnes de periodisme fan un quaranta per cent d'assignatures de redacció, un percentatge remarkablement més baix que a les altres dues escoles. De fet, els professors de Wisconsin deixen clar des de bon començament, la voluntat de formar els estudiants de periodisme d'una manera més conceptual que no pas pràctica. Però això no vol dir que aquests alumnes de Wisconsin no rebin una formació suficient sobre redacció o periodisme pràctic. A cada assignatura de redacció hi dediquen un semestre sencer —setze setmanes— que permet un aprofundiment i unes pràctiques d'escriptura considerablement importants. Els alumnes de Wisconsin fan un mínim obligatori de tres assignatures relacionades amb la redacció, però com que, a la pràctica, l'escola els encoratja a fer més crèdits optatius, n'acaben cursant més que no pas els que caldria.

Percentatge d'assignatures relacionades amb redacció

Colúmbia 78%	Missouri 54 % Premsa 64 % Revista 54 % Ràdio i televisió 45 %	Wisconsin 40 %
--------------	--	----------------

El diferent interès per ensenyar a escriure en cada centre es demostra en el mateix moment de començar a impartir les assignatures de redacció. A Missouri en fan un primer curs just abans de ser admesos a l'escola, durant el segon any de carrera, quan encara estan concentrats en les assignatures de *liberal arts*. En canvi, a Wisconsin, aquests cursos preparatoris per a accedir a l'escola de periodisme són dedicats als efectes socials de la comunicació de masses i només comencen a ensenyar redacció una vegada els estudiants són admesos definitivament al centre. El cas de Colúmbia és diferent, perquè com que és un programa de màster que només dura un curs, els estudiants no fan cap preàmbul i entren immediatament en matèria.

RESULTATS PARCIALS

Les conclusions parcials d'aquesta anàlisi detecten que les tres escoles dediquen una bona atenció a la redacció, malgrat les diferències en el nombre de crèdits que n'imparteix cada una.

De tota manera, a Missouri, els estudiants reben una formació eminentment pràctica que els permet de llicenciar-se amb una bona preparació en redacció. La raó és que des del primer dia en què es posen a redactar ho han de fer a un nivell professional que interessi els lectors del *Columbia Missurian*, els oïdors de la ràdio KBIA o de la televisió KOMU, tots tres en competició amb altres mitjans locals.

El mateix passa a Colúmbia, on gràcies als dos semestres intensius de redacció pràctica els estudiants es graduen amb un nivell de redacció remarcable.

A Wisconsin els resultats de les assignatures de redacció no tenen una repercussió pública, però l'exigència dels professors és prou alta i els resultats es limiten a les pràctiques internes que fan o a les publicacions en els diaris universitaris on col·laboren voluntàriament i sense crèdits.

Però totes tres escoles comparteixen uns inconvenients semblants a l'hora d'ensenyar a escriure. Els professors de cada centre es queixen que els estudiants arriben de l'institut mal preparats en gramàtica i que n'hi ha que fins i tot desconeixen els mínims exigibles.

Colúmbia, Missouri i Wisconsin basen l'assignatura obligatòria d'introducció a la redacció periodística en el model tradicional de premsa, mentre que, només aprenen a escriure per als mitjans audiovisuals aquells alumnes que s'hi volen especialitzar. En tots tres casos, un estudiant de premsa rep una formació en redacció més completa que un de ràdio i televisió, perquè ja ha après els principis fonamentals d'escriure per als diaris des de bon començament i un cop ha superat aquest curs introductori, pot dedicar-se a aprendre assignatures avançades de redacció per a la premsa. En canvi, els estudiants de ràdio i televisió han de fer cursos obligatoris d'especialització, primer en ràdio i després en televisió, en els quals dediquen una part important del temps a aprendre a fer funcionar els aparells per a cercar la informació.

Una altra deficiència en aquest camp és la forçosa especialització dels estudis en un mitjà determinat. A causa d'això, els estudiants que es concentren en premsa acaben molt ben preparats per a escriure per als diaris o les revistes, però no han après res sobre ràdio o televisió, la qual cosa els deixa a tots en inferioritat de condicions en un món professional que tendeix a la concentració de mitjans i on els periodistes hauran d'estar preparats per a treballar en un ambient multimèdia. Aprendre les tècniques de redacció de tots els mitjans escrits i audiovisuals és fonamental, perquè un estudiant universitari encara no sap a quin mitjà trobarà feina. I per molt que s'especialitzi excel·lentment en un mitjà de comunicació concret, perd possibilitats de trobar feina immediata i de defensar-se millor en un ambient professional que als Estats Units ja comença a basar-se en els mitjans multimèdia, on la imatge va adquirint una importància creixent.

4. Les noves tecnologies i la seva presència en els plans d'estudi

Les tres escoles de periodisme analitzades creuen en la importància de la incorporació de l'ensenyament de les noves tecnologies en els respectius programes de periodisme. Tot i així, han fet aquesta implantació progressivament i amb prudència. Reconeixen que no han introduït encara en els estudis assignatures obligatòries sobre noves tecnologies perquè exigeixen una inversió econòmica molt alta que no poden assolir per elles mateixes. Aquesta necessitat ha fet que tots tres centres s'espavilessin per a aconseguir diners al marge de l'escola per a les assignatures sobre noves tecnologies.

Totes les escoles són conscients que si no preparen els estudiants per a dominar les noves tecnologies, aquests poden perdre oportunitats en el mercat laboral i l'escola pot perdre el prestigi. Avui, als Estats Units, és fonamental que un periodista sàpiga explicar històries en els mitjans multimèdia.

LES NOVES TECNOLOGIES A L'ESCOLA DE PERIODISME DE LA UNIVERSITAT DE COLÚMBIA

A Colúmbia les coses han canviat molt l'última dècada. El 1988 encara feien les pràctiques amb màquines d'escriure. Ara, per primera vegada a la història de l'escola, fan una reforma de dalt a baix de l'edifici. Construeixen cinc laboratoris amb setze estacions d'ordinadors capaces de processar textos, de rebre Internet, de preparar *web-sides*, de dissenyar pàgines per diaris i revistes i de fer periodisme assistit per ordinador. A la ràdio i a la televisió, ja treballen amb sistemes d'edició digital.

Han fet aquest canvi tecnològic gràcies a l'impuls que ha donat a l'escola el *Center for New Media*, que rep diners de la universitat i d'empreses privades que també cedeixen equips gratuïts. Aquest centre es va fundar fa tres anys i segons el director, John Pavlik, té la missió d'investigar nous camins en l'art d'explicar històries o narrativa a través dels nous sistemes tecnològics i amb la participació de tots els departaments de la universitat.

Tanmateix, la sofisticació dels mitjans tècnics no impressiona professors de periodisme de Colúmbia com Derwin Johnson:

En el curs de televisió parlem d'imatges, de com filmar-les i compondre-les. No ignorem la tècnica, però donem importància al contingut editorial i a cercar la informació. No ens preocupen gaire les grans imatges i el bon so. Si un estudiant no és capaç d'escriure bé, no serà un bon periodista.

La professora Rhoda Lipton reafirma aquest convenciment:

La base de tot el que fem a Colúmbia és cercar la informació i escriure-la. Si no saps com enfocar una història, de què et serveixen les eines? Els instruments tècnics més moderns t'ajuden a explicar la història, però de vegades són una pantalla per amagar una informació pobre. No som una escola tècnica. Volem que els estudiants sàpiguen fer anar les eines, però, sobretot, que pensin.

El director del *Center for the New Media*, John Pavlik, ratifica aquests plantejaments quan analitza la preparació que ha de tenir un estudiant que vulgui trobar feina en els nous mitjans. Pavlik es basa en un estudi fet sobre les demandes de treball per a diaris *on-line* i arriba a la conclusió que la condició més important que els editors exigeixen als aspirants és tenir experiència tant de reporters, com escrivint i editant textos. L'experiència i el domini de la *web* van en segon lloc i clarament subordinats a un sòlid domini de les habilitats periodístiques tradicionals.

LES NOVES TECNOLOGIES A L'ESCOLA DE PERIODISME DE LA UNIVERSITAT DE MISSOURI

A l'escola de Missouri els mitjans relacionats amb les noves tecnologies han canviat molt. Els darrers set anys, IBM ha donat a l'escola dotze milions de dòlars en equipaments. IBM volia demostrar a les empreses periodístiques que amb els seus ordinadors també es podia organitzar una redacció. A canvi, Missouri va desenvolupar un *software* i va investigar com IBM podria ser utilitzada tant a les redaccions de premsa com d'audiovisuals.

Aprofitant l'excel·lent infraestructura d'ordinadors instal·lada per IBM, Missouri va esdevenir una de les primeres escoles de periodisme dels Estats Units que va utilitzar Internet. El curs 1994-1995 van crear un curs dit *Nous Mitjans* i hi van afegir un laboratori de pràctiques on els estudiants fan un diari electrònic que apareix a Internet amb el nom de *Digital Missourian*, la versió electrònica del diari local *Columbia Missourian* on fan les pràctiques de premsa.

La professora Ann Brill assegura que Missouri és una de les poques universitats que ensenyen formació pràctica sobre els nous mitjans i creu que aquests cursos especialitzats optatius sobre multimèdia acabaran essent obligatoris per a tothom. «Els estudiants més grans estan espantats perquè veuen que s'han d'incorporar al món laboral i no saben quina feina trobaran, però són conscients que si en volen trobar s'han de preparar per als nous mitjans. Moltes empreses, com Microsoft, ens prenen els estudiants de les mans i els paguen molt bé», diu Brill.

Tanmateix, la professora Brill també avisa dels perills de les noves tecnologies informatives:

Ens podem engrescar tant amb la tecnologia que perdem de vista el contingut. Hi ha milions de *web sides* amb un gran disseny, però sense cap contingut. Crec que a l'educació periodística no ens podem limitar a ensenyar com tractar la imatge, el color o la tecnologia punta, sinó que hem de parlar de les implicacions de cada cosa. El principal problema és la fidelitat de la informació. Aquest és un tema fonamental.

LES NOVES TECNOLOGIES A L'ESCOLA DE PERIODISME I DE COMUNICACIÓ DE MASSES DE LA UNIVERSITAT DE WISCONSIN

El director de l'escola de Wisconsin, Robert Drechsel, diu que el seu objectiu principal no és crear una nova especialització periodística, sinó integrar els temes de multimèdia i *on-line* dins les especialitzacions actuals. «Amb això, esperem que els estudiants trobin la relació entre aquestes especialitzacions que fins ara semblaven tan diferents i aïllades», explica Drechsel.

«En el moment en què van aparèixer les noves tecnologies, vam començar a fer modificacions a les aules», diu el professor de periodisme internacional Ray Anderson. Així, els estudiants aprenen a cercar fonts al ciberespai, sense haver de consultar llibres o arxius tradicionals.

Les assignatures sobre noves tecnologies que fins ara han incorporat a Wisconsin són optatives en forma d'estudis individualitzats i de cursos especials, perquè l'escola no té prou recursos econòmics per a ensenyar-les a tothom. Fa anys que tenen una assignatura optativa en la qual els professors poden ensenyar qualsevol cosa nova que vulguin; la denominació oficial és la de *Curs d'Estudis especials*. Els darrers tres anys han aprofitat aquests curs per a ensenyar a publicar electrònicament i per a editar una revista electrònica, *On-line Wisconsin*, que va néixer gràcies a una subvenció de la mateixa universitat per a premiar projectes innovadors.

COMPARACIÓ DE LES ASSIGNATURES

Les assignatures sobre noves tecnologies encara no són una matèria incorporada massivament en els plans d'estudi, però sí que tenen una importància creixent. De les deu assignatures relacionades amb les noves tecnologies que imparteixen entre els tres centres, nou són de caràcter optatiu. Tanmateix, no es pot oblidar que les tres escoles han incorporat l'ús de les noves tecnologies, com a sistema bàsic de treball, en els cursos inicials de cercar informació i de redacció.

RESULTATS PARCIALS

La primera decisió que han pres totes tres escoles ha estat ensenyar a treballar amb ordinador i a cercar informació a través d'Internet en totes les assignatures bàsiques de redacció. A conseqüència d'aquesta política, nou de les deu assignatures relacionades amb les noves tecnologies que comparteixen entre els tres centres són de caràcter optatiu. Colúmbia és l'única escola que ha incorporat en el programa una assignatura obligatòria sobre nous mitjans i n'ha creat fins i tot una especialització.

Els estudiants que acaben la carrera o el màster en periodisme havent après les tècniques d'aquests nous mitjans, tenen moltes més possibilitats de trobar feina. Ara bé, aquesta afirmació és relativa perquè, com han comprovat a Colúmbia, els editors que cerquen estudiants per a treballar en publicacions *on line* volen primer que tinguin experiència com a reporters, que sàpiguen escriure i editar textos i, com a segona habilitat, valoren l'experiència i el domini de la *web*.

Sigui quina sigui la immersió que faci cada una de les escoles en les noves tecnologies, els professors de totes tres que hem entrevistat coincideixen a continuar donant molta importància a l'ensenyament dels valors periodístics, l'ètica i la redacció. A Colúmbia han batejat la seva assignatura obligatòria sobre nous mitjans com *Les eines del periodista modern*. El concepte *eina* vol remarcar la idea d'instrument passatger al servei del periodista que qualsevol dia pot ser reemplaçat per un altre de més avançat. La idea de Colúmbia és dessacralitzar el terme *tecnologia* i evitar que pugui arribar a tenir més importància que el que ells creuen que continua essent la seva missió: ensenyar a cercar la informació, a escriure-la i a difondre-la.

Troblem ben arrelat aquest mateix pensament a Missouri i a Wisconsin. És la professora de noves tecnologies de Missouri, Ann Brill, la que precisament adverteix del perill que engrescar-se massa amb la tecnologia pot empobrir el contingut. La reflexió és que no n'hi ha prou amb ensenyar a un periodista el tractament de la imatge, del color o de la tecnologia punta, sinó que se li ha d'inculcar profundament la idea que cada informació té unes implicacions que s'han de mesurar. En aquest sentit, el perill principal de les noves tecnologies informatives és deixar de banda la fidelitat de la informació, emmascarant-la amb un disseny efectista.

L'amenaça que alguns professors veuen en aquesta transició és que, si el nombre de crèdits dels estudis no pot créixer i les hores dedicades a l'ensenyament són les mateixes, la incorporació d'assignatures sobre noves tecnologies pugui prendre temps a l'estudi dels valors periodístics, l'ètica i la redacció. Per això es pot concloure que, malgrat que tots els centres

coincideixen a donar la màxima importància a incloure l'ensenyament de les noves tecnologies tècniques en els plans d'estudi, continuen creient que el més important per a formar els futurs periodistes és encara la capacitat de transmetre els valors tradicionals de la professió.

L'anàlisi exhaustiva de la informació aconseguida sobre el sistema d'ensenyament del periodisme en tres escoles universitàries dels Estats Units ha confirmat plenament les hipòtesis inicials del treball, segons les quals, la necessitat d'incorporar l'estudi de les noves tecnologies no ha modificat substancialment l'arrelada tradició d'ensenyar ètica, valors periodístics i redacció.

És cert, d'acord amb la primera hipòtesi, que aquestes escoles consideren que l'ètica i els valors periodístics són essencials perquè l'estudiant entengui quina és la seva funció social com a periodista i que la informació té uns efectes directes sobre els ciutadans. Les escoles deixen clar que tenen la missió de transmetre que el periodisme és un servei públic i que els futurs periodistes han de ser fidels a la veritat, justos i equilibrats a l'hora de valorar i donar la informació. Ensenyar ètica és molt important perquè qualsevol informació incorrecta o acusació injusta poden fer molt de mal a les persones involucrades.

La filosofia d'aquestes tres escoles s'inspira en la tradició de la Primera esmena de la Constitució dels Estats Units que protegeix la llibertat d'expressió i de premsa i prohibeix al govern qualsevol intent d'interferència o de control de la informació. Per això, els dos principals valors periodístics que els professors ensenyen insistentment són: la independència professional i l'obligació dels mitjans d'escrutar la tasca del poder polític.

Tot i que cada escola ensenya l'ètica d'una manera diferent, els professors coincideixen que si les pràctiques escolars estan divorciades del conjunt de valors morals o de propòsits polítics del periodisme, no hi ha raó per a ensenyar-les a la universitat. Ho podria fer qualsevol escola professional.

També es compleix la segona hipòtesi, en la qual plantejava que les escoles de periodisme dels Estats Units donen molta importància a ensenyar a escriure bé. Les universitats no són només llocs on s'aprèn a fer funcionar les eines de treball, sinó també on s'aprèn a pensar. Escriure una notícia demana reflexió, per això, el fet d'escriure continua essent una habilitat intel·lectual decisiva i és el camp més segur en què hom pot dedicar els esforços acadèmics. Els professors de periodisme creuen que les dues habilitats essencials que ha de tenir un periodista són: saber cercar la informació i saber explicar-la. També consideren que escriure continuarà essent la part fonamental de la transmissió de la informació, per molt que se sofisticuin les eines de treball. Per això, defensen que la preparació més important que encara pot oferir una escola de periodisme és ensenyar a escriu-

re. Les anàlisis quantitatives i comparatives de les assignatures demostren que cada escola analitzada fa servir un mètode diferent d'ensenyar redacció periodística, però que totes tres hi dediquen una bona atenció, malgrat les diferències en el nombre de crèdits que n'imparteix cada una.

Vagi on vagi el periodisme, la disciplina i l'anàlisi que comporta escriure regularment són el centre de la formació. Una dedicació intensiva a ensenyar a escriure és encara la millor preparació que una escola de periodisme pot oferir a un estudiant.

També es compleix la tercera hipòtesi, que aventurava que els estudiants han de ser capaços de collir i presentar les notícies en formats multimèdia, però que cal continuar formant-los en el reconeixement de l'ètica i dels valors periodístics.

Les tres escoles de periodisme han fet un gran esforç per a tenir els mitjans tècnics i incorporar assignatures per a ensenyar els estudiants a dominar els nous mitjans. Totes consideren que avui és fonamental aprendre a analitzar bases de dades o saber construir i enviar pàgines *web*, però que, si bé dominar aquesta tecnologia és important, no és la preparació més important que han de rebre els futurs periodistes.

Al llarg de la recerca, els professors entrevistats repeteixen el concepte que la tecnologia no és altra cosa que un conjunt d'eines al servei del periodisme, que aquestes no poden dominar el periodista i que el seu ús ha d'ensenyar-se contextualitzat dins uns conceptes filosòfics clars. També insisteixen que cal dessacralitzar la importància de la tecnologia per a evitar que pugui arribar a tenir més pes que l'ensenyament dels valors periodístics o que l'aprenentatge de cercar la informació, d'escriure-la i de presentar-la bé.